

Published on www.bilvavi.net

בלבבי-ב 008 הכרת גדרי הלב וכח החוש שבו > [Home](#)

בלבבי-ב 008 הכרת גדרי הלב וכח החוש שבו

התבוננות תמידית מביאה להכרה במציאות הבורא

בפרק הקודם התחלנו לבאר כיצד לבנות את הדברים בצורה מעשית. הנקודה הראשונה אותה הזכרנו היא, שאדם צריך להתחיל מנקודת ההכרה ההכרחית שיש בורא לעולם, וביארנו שכל אדם צריך לקבוע לו בכל יום זמן להתבוננות, זמן שבו הוא פנוי מכל המחשבות, ולאחר מכן במשך היום ישנן ויזכיר לעצמו את הדברים פעם אחר פעם, עד שיהיו ממש חלק מעצמותו.

זוהי תמצית הדברים שדיברנו, ועתה נרחיב בהם מעט.

כפי שהזכרנו, כדי לבנות כל דבר בצורה אמיתית, צריך שהדבר יהיה מיוסד מאוד. איך מייסדים את הידיעה הזו שיש בורא לעולם? הרי כל אדם יודע שיש בורא לעולם. השאלה היא רק איך מפתחים ומחדדים את הידיעה הזו שתהיה מקושרת ומקובעת בדעתו ובלבו של האדם?

ובכן, ניתן כמה דוגמאות לענין.

אדם יוצא בבוקר מביתו ופונה לדרכו. הוא מתיישב בתחנת האוטובוס, וממתין לבוא האוטובוס. כעת עומדות לרשותו כמה דקות פנויות, שבהן יכול הוא להתבונן. הוא מביט סביבו, ורואה עץ צומח. הוא מביט על העץ ומתחיל לשאול את עצמו: האם העץ היה כאן תמיד, מאז ומעולם? התשובה היא: לא! היה זמן, מאז בריאת העולם, שמקום זה עדיין לא היה מיושב, היו כאן הרים וסלעים. לאחר זמן מסוים הכשירו את המקום, בנו עליו בתים, ולידם שתלו את העץ. כלומר, העץ שעומד כאן אינו נקודה קדומה שאין לה התחדשות. היה זמן שלא היה, ועכשיו הוא ישנו.

היכן היה עץ זה לפני שנשתל כאן? התשובה האמיתית והפשוטה היא, שלא היה בדיוק עץ, היה עץ אחר שממנו זרעו ושתלו וכו', אבל דבר אחד ברור: העץ הזה לא היה כאן, ועכשיו הוא כאן. זוהי נקודה ראשונה.

דבר שני ברור לו, שהעץ הזה בשעה ששתלו אותו כאן הוא לא נברא "יש מאין". העץ הזה הינו תולדה של יש מיש, מעץ אחר.

עתה, עומד האדם ושואל את עצמו: מעץ אחד מוציאים עץ וממנו עוד עץ וכו', וכך במשך כל הדורות. אך מהיכן הגיע העץ הראשון?

ודאי שאת התשובה כולנו יודעים, אבל על מנת לחיות את הדברים צריך ללכת בשלבי הדרגה הפשוטים, כתינוק בן יומו.

אם כן, האדם מתבונן לעצמו מהיכן הגיע העץ הראשון. הוא פותח את פרשת בראשית, ומוצא שהדבר מפורש

בפסוקים שבבריאת העולם: "ויאמר אלוקים, תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למינו" (בראשית א, יא).

הוא אומר לעצמו: דבר אחד ברור לי, העץ הזה הוא נברא. הנבראות שלו היא השתלשלות מעץ ועוד עץ, אבל העץ הראשון שהיה בעולם הוא עץ שנברא ממש ע"י הבורא ית'. כשם שהעץ שנמצא כאן, אם אף אדם לא היה מביא אותו לכאן ושותל אותו לא היה כאן עץ, כך גם העץ הראשון, אם לא היה נברא, לא יכול להיות שנעשה מעצמו. בהכרח, אפוא, שיש בורא. [צריך להבחין שישנן ב' בחינות: א. "שיש מצוי אחד", ב. שהוא בורא, וד"ל].

מי שאין לו סבלנות, יקשה עליו לעבוד. רוצים לרוץ, להתקדם, אבל אנחנו נלך עם הנקודה הזאת עוד ועוד, כלומר האדם צריך ללכת שבועות אולי יותר, כל אחד לפי ענינו ומדרגתו, כל דבר שהוא רואה צריך להתבונן.

ודאי שדבר זה לא צריך להיות עסקו של האדם כל היום. עיקר עסקו צריך להיות בת"ת, ורק ברגעים המסוימים של פנאי שיש לו במשך היום - בהם עליו להתבונן בדברים, כל אחד לפי דרגתו.

דוגמא נוספת: אדם יושב בתוך ביתו וחושב לעצמו: הבית הזה שאני נמצא בו, האם הוא היה כאן מאז ומעולם? ודאי שלא! מי בנה אותו? בני אנוש, יצורים של הקב"ה, בנו אותו. מהיכן היה להם חומר לבנות? כיצד יצרו את הלבנים? האם נבנה פעם בנין מאליו? מהיכן היה החומר הקדום שבנו את הדברים? כשם שהבנין לא נבנה מעצמו, אלא ידי אנוש בנו אותו, כך החומר הקדום בהכרח שלא נעשה מאליו. ומי עשה את הדברים הללו? בהכרח שיש כאן רבש"ע שברא את העולם! כי אם לא, לא יתכן שהדברים נעשו מאליהם.

וכך בכל פרט ופרט מהחיים, אם יתבונן בהם אדם היטב - יגיע למסקנה שיש בורא לעולם!

אנו הזכרנו שני פרטים בלבד, אבל כדי להפנים את הדברים יש לקחת את המחשבה והדוגמאות שנתנו, ולפתח אותם לשאר הנבראים.

הנחלת נקודה ללב - כאב המלמד את בנו

עבודה זו היא אכן לא פשוטה: יש לחשוב אלפי פעמים מחשבה זו בלבד, בלי שום גוזמא ממש. לא מדובר לעשות זאת מהיום למחר, אלא פעם, ועוד פעם, בצורה מתונה, מדויקת, מיושבת ומבוררת, מתוך הכרה שזוהי הצורה לדבר עם הלב, להשריש את הנקודה האמיתית שבהכרח ישנו בורא לעולם, לעשות זאת בסבלנות גמורה.

הנה כשאדם יושב ומלמד את בנו את אותיות האלף-בית, הוא יכול לשבת עימו אפילו חצי שעה ושעה, לשנן שוב ושוב את האותיות, פעם ועוד פעם, במתינות ובסבלנות אין קץ, עד שהדברים ייקלטו במוחו של הילד האהוב.

ואף שהידע של האב הוא ברמה הרבה יותר גבוהה מלימוד אותיות, ואם היו מציעים לו לשבת לבד ללמוד את האותיות לא היה לו אפילו מעט סבלנות לכך - מ"מ ללמד זאת לבנו יש לו כח וסבלנות. מדוע? כי הוא מכיר שבנו קטן, וצריך ללמד אותו ברמה המתאימה לו.

אדם מסוגל ללמד את בנו את הדברים הפשוטים ביותר שישנם, דברים שלעצמו אין בהם כל נקודת ספק, ולא עוד אלא שבזמן הלימוד הילד שואל שאלות לכאן ולכאן, והאב מסביר במתינות ובסבלנות, כי יודע הוא שאם יסביר לו רק 'בערך' - לעולם לא יבין הילד את החומר הנלמד בצורה ברורה. לכן הוא משתדל להסביר לו את הדברים מראשיתם בצורה ברורה, שלב על גבי שלב.

על האדם להבין שכך הוא בדיוק בענין ידיעות הלב שלו. עליו להכיר שבו עצמו ישנם שני חלקים שכיום הם רחוקים זה מזה כמרחק שמים וארץ. השכל של האדם הוא מדרגה בפני עצמה, עולם בפני עצמו, והלב שלו גם הוא עולם בפני עצמו.

כשמבין האדם שמוחו ולבו הם לעת עתה נפרדים זה מזה ורחוקים זה מזה, הוא מבין שלהסביר ללב דברים יסודיים זו עבודה חשובה מאין כמותה!

ידועים דברי חז"ל בענין מעלתם העצומה של מלמדי התינוקות: "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד - אלו מלמדי תינוקות" (ב"ב ח ע"ב). כשהאדם 'מלמד' את הלב שלו, לימוד זה חשוב לא פחות מלימוד לתינוקות, וגם עליו נאמר: "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". זוהי עבודה, ואפשר לומר עיקר העבודה, שהאדם לוקח את ה"חכמה" ואת ה"בינה" שלו, ודואג להגיע עימם ל"דעת", לידיעת הלב, שהלב יבין את הדברים.

אם אדם אינו פועל בצורה כזו, למה הוא דומה? לאדם שנולד לו בן בס"ד. בשעה שהוא נולד הוא אינו מדבר, והאב ממתין שיגדל מעט. חולפות שנתיים שלוש, והוא כבר מתחיל לדבר. בגיל ארבע, כשהבן כבר מדבר בצורה בנויה וברורה, מתחיל האב ללמד אותו 'זוהר'...

"למה לא?", הוא טוען. "אם הוא יכול לדבר, אתחיל ללמדו זוהר. הרי הוא יכול לחזור אחרי מה שאני אומר, א"כ אני אקרא כל מילה שכתובה ב'זוהר' והוא יחזור אחרי..."

הרי ברור ופשוט אצל כל בר דעת, שאין שום יחס בין מה שהבן הקטן אומר לרמת ההבנה שלו בדברים הנאמרים. הוא בסה"כ כתוכי שמציגים לפניו את הדברים והוא חוזר עליהם, אבל הבנה שכלית בערך הדברים, ואפילו מינימלית - אין לו! הבנתו מאוד רופפת, מאוד רדודה.

כשיגיע אדם להכרה שתפיסת הלב שלו היא ברמה של בן קטן החוזר כ'תוכי' על דברי אביו, ואין כאן הבנה מהותית בעצם הדבר, יבין דבר אחד: כעת נגלה לעיניו עולם חדש, ועליו להתחיל ללמוד אותו. הרי גם הוא עצמו, בהיותו ילד, למדוהו שלב אחרי שלב, מדרגה אחרי מדרגה, עד שהגיע למדרגת ההשכלה בה הוא נמצא כיום.

היום מתחיל הוא עבודה חדשה. יש לו, כביכול 'בן' בתוכו שעליו ללמד, היינו לבו, שהוא מקבל את התולדות מן המח. צריך להתחיל ללמוד אתו כמו שמתחילים ללמוד עם ילד בן שנתיים. חז"ל אומרים: "קטן היודע לדבר - אביו מלמדו תורה וקריאת שמע. תורה מאי היא? - אמר רב המנונא: תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" (סוכה מב ע"א).

כלומר, אנחנו מתחילים ללמד את עצמנו כפשוטו את אותה נקודה שהתחילו ללמד אותנו בהיותנו פעוטים חסרי דעת.

ודאי שהעיקר הוא ללמוד תורה, אך יחד עם זאת צריך אדם להחדיר ללבו את הנקודה הפשוטה ביותר והשורשית ביותר שיכולה להיות - יש בורא לעולם!

מים שוחקים אבן - ע"י עבודה תמידית וממושכת

נתבונן פעם נוספת במשל, ונבין את הדברים לעומקם.

לאדם יש ילד קטן, והוא מעוניין להתחיל ללמדו את יסודות האמונה. כשהילד נהיה בן שלש הוא קורא לו לחדר ואומר לו: "יש לי ידיעה חשובה לומר לך, ידיעה שעליך לזכור אותה כל ימי חיך!"

"נו", שואל הילד, "מה הידיעה?"

"דע לך שיש בורא-עולם והוא ברא את הכל. זוהי הידיעה החשובה שרציתי למסור לך, ויותר לא אזכיר לך אותה. זהו זה, הנך צריך לדעת שיש בורא ולא לשכוח זאת!"

תפיסה של ילד בן שלוש אינה גבוהה במיוחד, ומכח זה שיקול הדעת שלו נמוך מאוד. ממילא, אחרי שעובר יום או יומיים, וודאי לאחר חודש, חודשיים - אם אביו לא יזכיר לו שוב את הידיעה שיש בורא לעולם, כמעט ודאי שהבן ישכח זאת.

והנה יבוא האב ויזעק חמס: "הרי אמרתי לבני את הידיעה שיש בורא-עולם, והזהרתי שלא אוסיף להגיד לו ידיעה זו..." פשוט וברור שאלו דברי הבל, כיון שלבן אין את הכח והיכולת להכיר בחומרת אזהרת האב.

הרוצה לעבוד בצורה אמיתית, כשהוא הולך ברחוב ויורד גשם, הוא שואל את בנו: "מי מוריד את הגשם?" הן עונה: "איני יודע, אולי תאמר לי אתה מי?" ואז אומר לו האב: "הרבנו של עולם, הוא זה שמוריד את הגשם", וכך הוא חוזר ומשריש לו את היסוד הזה פעם, ועוד פעם, עד שהנקודה תיקלט בנפש הילד.

אדם שסומך על כך שהילד יגדל וישמע שיחות וכו' - עליו לדעת שאמונתו של הן תהיה רדודה. אם לא השרישו בו את האמונה ב"גירסא דינוקתא", אם הוא לא 'נשם' את האמונה באויר הבית, וחי אותה - גם אם ידע את הדברים, הם יישארו רחוקים ממנו, ולא יחיה אותם!

כך הוא בענין חינוך הן, וכך בדיוק גם כשמדובר על עצמנו, על הלב של כל אחד ואחד. יחד עם עסק התורה בנקודות הגבוהות, בפלפול, בהלכה וכו', צריך לקחת את הנקודה הפשוטה שיש בורא עולם ולעבוד עליה, להחדיר אותה ללב.

כשם שעם בנו מבין אדם שאינו יכול להתחיל מיד בלימוד נקודות עמוקות יותר, כגון השגחה פרטית וכו', אלא יש להתחיל להסביר לו בסבלנות ובמתינות את הנקודה הפשוטה פעם ועוד פעם - כך עם הלב של עצמו, אם הוא רוצה לרוץ מיד להשגות הגבוהות יותר - הוא בעצם בורח מהלב שלו לשכל שלו, וכאן יש מקום גדול לטעות, כי השכל הוא משכיל ויודע הרבה יותר מזה, וא"כ בו ברגע שאדם קופץ מהנקודה הפשוטה לנקודה עמוקה יותר, לפני שהוא עבד על הנקודה הראשונה שבועות ואפילו חודשים, וחשב אלפי פעמים על הנקודה שיש בורא עולם, - הוא קפץ מהלב אל השכל, ומכאן ואילך הכל הוא בבחינת "בנין הפורח באויר"!

כדי שהדברים ייקלטו בנפש האדם, לא מבחינה שכלית - שיהיה בהם חידוש מהפעם הזאת על פעם הקודמת - אלא שייקלטו אצלו ברובד הפנימי, בקליטה הפנימית של הנפש, עליו לשנן אותם שוב ושוב.

החדרת דבר ללב האדם צריך להיעשות במהלך כמו שמצינו בחז"ל (אבות דר"נ פרק ו' משנה ב) לגבי רבי עקיבא, שהמים שחקו את האבן עוד טיפה ועוד טיפה, וכך במשך שנים רבות, עד שנוצר באבן חור. אבן לא מחוררים עם זרם חזק של מים [כמו צינור של מכבי-אש], אלא לוקחים את הטיפה הפשוטה, את הידיעה הפשוטה שיש בורא עולם, ואיתה בוקעים את "לב האבן", עד שזוכה אדם שיהיה לו לב בשר.

לוקחים את הדברים וחיים עימם. וגם אם יצטרך האדם לשנן נקודה זו חצי שנה ושנה, אבל הוא עובד עליה באמת והוא קונה אותה - אשריו וטוב לו.

הסימן לקנין אמיתי של הנקודה

אנחנו מדגישים שוב ושוב נקודה זו, כי עיקר המכשלה בעבודה נעוצה במהירות ובפזיזות של ההתקדמות. כשיכיר אדם את לבו באמת, יתייחס אליו בצורה הנכונה, וילמדו כדרך שלימד ר' פרידא את תלמידו [ארבע-מאות פעמים!!] - יזכה לקנות מדרגה אמיתית.

אמנם אנו נמשיך ונדבר הלאה, אך אין הכוונה שכבר מיישמים את השלב הבא, אלא יש לקחת את הדברים כמו שהם וליישם את השלב הראשון, ואת שאר הדברים יש לשמוע ולקבל כתמונה כוללת איך לחיות, אבל לדעת שהיישום הוא ענין של **שנים!**

לאחר שזוכה אדם ובנפשו ברור לו לחלוטין שיש בורא עולם, הידיעה הזו קבועה במוחו וקבועה בלבו, ולא עובר אצלו רבע שעה או חצי שעה, שבהם הוא לא חושב שיש בורא עולם - אז הוא יכול להמשיך הלאה.

אם רוצה אדם לדעת האם קנה את הדברים באמת, או שהם רק מן השפה ולחוץ, אך לא חדרו למעמקי הנפש, ישנה נקודת מבחן אמיתית לכך. באדם טמונים שני כוחות שמעוררים אותו לזכור דברים: כח חיצוני, שהוא עצמו מתחלק לשני חלקים - כח חיצוני גמור, כדוגמת שעון מעורר וכיוצ"ב, וכח השכל שרגיל לחשוב בדברים, אבל סוכ"ס גם זה עדיין בגדר רובד חיצוני. ויש את הכח הפנימי שעניינו תביעה פנימית של האדם.

לדוגמא: אדם שלא אכל יום או יומיים והוא רעב, תחושת הרעב שהוא חש אינה נובעת מחמת שהוא רואה אוכל

לפניו וממילא נזכר שיש דבר כזה ששמו אוכל, וגם לא מחמת ששלשום הוא אכל ולכן הוא צריך לאכול גם היום. הוא רעב מכח הטבע הפנימי של הגוף הדורש ממנו לספק לו אוכל.

אם המזכירים של האדם אחת לרבע שעה או חצי שעה הם ברמה של "שעון מעורר" - סימנים חיצוניים - זהו סימן שהוא באמצע העבודה, והוא עובד טוב, וצריך להמשיך, אבל לנקודה הפנימית הוא עדיין לא הגיע.

אם המזכירים של הנפש הם מכח ההרגל השכלי, כלומר, מחשבה שאדם מתרגל לחשוב בה, היא נמצאת במוחו וממילא צצה ויוצאת, כמו חלומות שמקורם ממראות שראה אדם במשך היום הקודם - זוהי כבר התקדמות, כי פירוש הדבר שכבר יצא מהחיצוניות הגמורה - המזכירים החיצוניים - ונכנס למהלך של זכירה מכח המחשבה, אבל עדיין זו אינה נקודה פנימית באמת.

רק כשמגיע אדם למהלך, שהנפש מצד עצמה תובעת ורוצה לזכור את הנקודה שיש בורא לעולם, ואפילו לזמן מועט - זהו הסימן האמיתי שהדבר כבר נגלה אצלו בנפש, והנפש קנתה את הדבר בקנין אמיתי!

ודאי שזוהי עבודה קשה, בבחינת "קשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז, ונוחין לאבדן ככלי זכוכית" (חגיגה טו ע"א), ועדיין נצרכת שמירה מכל משמר לא לאבד את הנקודה, אבל הנקודה כבר גלויה בנפש, ואפשר לבנות על גביה בנין נוסף.

מי שהגיע לזכירת הנפש, אין לו כל צל של ספק מה מזכיר לו, האם המח, או הנפש שתובעת. אבל אדם שנמצא באמצע דרכו ועדיין מנסה את עצמו היכן הוא נמצא, נדרשת ממנו זהירות רבה לדעת להבחין האם זוהי זכירה של מחשבה שכלית או של נביעת הנפש. המבחן בזה הוא כבר יותר דק ויותר עדין. קשה להגדיר זאת, כי אדם לעולם עלול ח"ו להטעות את עצמו, וצריך להתפלל לקב"ה בכל עת ובכל שעה שיעמידנו על האמת.

ניתן כאן דוגמא לצורת מחשבה כיצד לבדוק זאת, אבל גם היא צריכה זהירות מרובה. אדם צריך לבדוק את עצמו בזמנים שהוא יושב רגוע מאוד, ונותן למחשבתו רפיון וחופשיות לשלוט. אז עליו להתבונן ולראות להיכן הנפש משתוקקת.

זוהי עבודה בפני עצמה. בדר"כ מי שרץ הלאה כל חייו, אינו מכיר מושג כזה. בשעות הפנאי שלו הוא מוצא לעצמו תעסוקות אחרות, יש לו הרבה מחויבויות, הרבה דברים שהוא רוצה לגמור, אבל לפנות לעצמו זמן מסוים לנוח ולבדוק מה הוא רוצה - רעיון כזה רוב בני האדם עדיין אינם מכירים.

כשנכנס אדם לעולם פנימי, ומבקש לקנות אמונה, עליו להשקיע בזה זמן! לקחת זמן מסוים, לשבת בשקט, ולתת למחשבות לשוטט בעולם שהוא רוצה, ואז לבדוק את עצמו להיכן מחשבותיו הולכות: אם לדבר אסור ח"ו, צריך להפסיק מיד, ולדעת שהנפש עדיין עטופה עם הרבה מסכים. אם הנפש משוטטת בדברי רשות, יבדוק אלו דברי רשות, וזוהי עבודה ארוכה שאם נזכה אולי נגיע לבארה.

בכל מקרה עליו לראות האם תוך כדי כך נקודת האמונה תופסת משקל כלשהו. אם הוא לא מרגיש משיכה נפשית להתבונן בדברים, אלא מתח שכלי לחשוב על כך - בהכרח שהוא אוזח עדיין בהכרת השכל, ולא בידיעת הנפש. אם הוא מרגיש שהנקודה של האמונה נובעת מפנימיותו ויש לו הרגשה טובה לחזור על כך פעם אחר פעם, והדברים מתפשטים מעצמם - זהו סימן שהגיע לנקודת אמת, ועליו להרחיבה ביתר שאת.

הדברים שנאמרו בסוף הם קצת גבוהים וקשים להשגה. השגתם תלויה אצל כל אחד בעדינות נפשו. אשר על כן, יותר טוב שאדם ישתדל שמשאו אחר יבחן אותו היכן נפשו עומדת, ובעיקר יתפלל לקב"ה כל הזמן שהזכירה שיש בורא לעולם לא תהיה רק מידיעת השכל, אלא תגיע אצלו למעמקי הנפש, ויזכה להכיר את בוראו באמת.

Source: <http://bilvavi.net/shiur/בלבבי-ב-008-הכרתגדריהלבוכחהחוששבו>

Links

[1] <http://bilvavi.net/bilvavi.beis>